

De fem dödade männen från Chittibandi bärs ner till moskén inför begravningen. Enligt lokalbefolkningen användes männen som mänskliga sköldar av armén när dess styrkor anföll militanta separatister.

Försoningen långt borta i ett Kashmir där våldet får regera

Femton år efter att det väpnade upproret satte i gång i den indiska delstaten Jammu & Kashmir märks det i vardagen inte mycket av den försoning som människor hoppats på efter de politiska förändringarna på toppnivå. SYDASIENS ut-sände har besökt Kashmir och mött människor som brutalt utsatts för våld från både militärens och den separatiska gerillans sida.

Det är tyst och trångt och tungt i mörkret. Runt sängen står familjen, vänner. Som ett motiv från en tavla, han ser faktiskt ut som om han sover. Händerna på bröstet är täckta av henna; ser ut som torkat blod i dunklet. En journalist antecknar, frågar, endast systemen gråter tyst. Utanför det lilla fönstret faller den tjocka blöta snön på byborna som har samlats för den rituella tvagningen.

Omgiven av höga berg ligger Kashmirdalen fantastiskt vackert. Men skönheten

Resultatet av en eldstrid mellan militanta separatister och indiska säkerhetsstyrkor hösten 2003. Byggnaden står mitt i centrala Srinagar, delstaten Jammu & Kashmirs sommarhuvudstad.

skär sig. Efter femton år av väpnad konflikt är ingen opåverkad. Alla har någon släkting som dödats, lemlästats, eller försvunnit.

En hel generation har vuxit upp i en atmosfär där det regelmässigt förekommer

våldsdåd. Våld från militärens sida eller våld utövat av desillusionerade och förbittrade unga kashmirier. I båda fallen dödan-de och döendes i nationens namn.

I byn Chittibandi ligger fem unga män

VAND!

Han bar fortfarande arméuniform när hans kropp återlämnades. Att han och de andra männen skulle ha anlitats som bärare – vilket armén påstår – förnekades av alla i omgivningen. Tvångsarbete åt säkerhetsstyrkor är dock inte ovanligt enligt människorättsorganisationen Public Commission for Human Rights.

FORTS.

döda på lit de parade. Enligt byborna användes de som mänskliga sköldar när indiska armén tvingade dem att gå iklädda arméuniformer framför soldaterna när de attackerade militanta separatister uppe bland bergen bakom byn. Fem kroppar återlämnades, fortfarande iklädda uniformer, i ett litet skjul dagen efter.

Sedan oktober 1947 har indiska armén funnits i Kashmir för att vakta gränsen och

Javed gerillasoldat vid femton års ålder

□ **Javed** var 15 år när han korsade de-factogränsen, Line of Control (LOC), för att lära sig kriga.

Han tränades i Khost i Afghanistan under sex månaders tid innan han återvände för att kämpa mot ockupationen i Kashmir. Det var svårt att ta sig över gränsen, han tvingades vandra fem-sex dagar över höga pass och glaciärer. Han såg vad de indiska säkerhetsstyrkorna gjorde, och ville slå tillbaka.

Numera bor han som flykting i Muzaffarabad, huvudstad i den del av Kashmir som Pakistan kontrollerar. Det som i Pakistan kallas för "Azad Kashmir", det fria Kashmir.

– Jag vill ha fred, men ändå skulle jag gå tillbaka och fortsätta slåss om jag kunde, säger han.

stilleståndslinjen mot Pakistan. Men sedan 1989 har den militära närvaron ökat markant. Överallt ses bunkrar, patruller och vägspärrar. Det pågår en våldsam ockupation där säkerhetsstyrkorna i praktiken har åtalsfrihet.

Men det är långt från huvudstaden Srinagar med dess många bevakande journalister som de allvarligaste kränkningarna av mänskliga rättigheter pågår.

Chittibandi ligger flera timmars bilresa norr om Srinagar där bergen reser sig och hägnar in Kashmirdalen. Sedan 1990 har byn ingen elektricitet. Mer än hälften av de 1 300 familjerna i Chittibandi är gujarer, ett nomadiserande folk som sommartid traditionellt vandrar upp till de alpina ängarna med sin boskap. De betraktas ofta av kashmirierna som utbildade, okunniga och lågkastiga. Samtliga fem döda är gujar-män.

Dimman sänker sig igen och lindar en spänning runt oss. Det behövs bara en liten gnista för att människorna i byn ska tända till och explodera. En efter en berättar de om hur det känns att leva under säker-

hetsstyrkornas förtryck.

– Vi känner oss osäkra i våra egna hus, det här har pågått kontinuerligt i 15 år, berättar **Noor Mohammed ud-Deen**.

Ständigt måste folket bära ID-kort, och riskera att bli kroppsviserade om de ger sig ut på gatan. Samma frågor från säkerhetsstyrkorna – "vart ska du?", "var kommer du ifrån?", "varför?", "vem ska du träffa?" möter människorna varje dag.

– Skulle någon vägra blir denne miss-handlad, arresterad eller till och med dödad säger **Shabina Mehraj**.

– Männen får ta förödmjukelsen utan att protestera, men till slut exploderar det. Kvinnorna och barnen drabbas när mannen kommer hem och de utsätts för hans frustration. Våld i hemmet har ökat mycket sedan stridigheterna började.

Shabina är läkare, och startade *Kashmir Womens Initiative for Peace and Disarmament* förra året tillsammans med **Aasia Geelani** och några andra kvinnor.

– Som i alla konflikter, är det barnen och kvinnorna som är mest sårbara, säger Aasia. Hon är redaktör för *Voices Un-*

heard, KWIPD:s nyhetsbrev som kommer ut fyra gånger om året.

Ett problem som dykt upp under åren av konflikt är posttraumatiska stresssymptom.

– Det förekom inte i Kashmir innan den väpnade konflikten inleddes, berättar Aasia Jeelani.

– Det har lett till en stor ökning av psykiska sjukdomar och trauman som ofta drabbar kvinnor hårdast.

– I alla byar finns det en liten klinik, säger **Parvez Imroz**, advokat och människorättsaktivist.

– Det är statens ansvar att tillhandahålla gratis sjukvård. Men som i alla andra andra byar så fungerar det inte. I Chittibandikliniken finns det anställda, men de gör ingenting. Den som blir sjuk eller som skadas tvingas ofta gå långt innan de kommer till en väg som endast sparsamt trafikerar av bussar, för att ta sig till närmaste sjukhus, ibland hela vägen till Srinagar.

Delstaten Kashmir är som många andra områden i Indien fattigt och underutvecklat. Ekonomin har länge vilat på turistindustrin och när den kollapsade för femton

år sedan på grund av den våldsamma konflikten slog det hårt mot alla dem som var beroende av turisterna.

I turistorten Gulmarg drar **Mohammed Aslam** en släde, och, om han får som han vill, en turist på släden.

– Här har vi ingen fabrik, säger han. Ni är vår fabrik; ni kommer hit, spenderar pengar, och jag tjänar lite.

Men den här dagen är det nog fler släddragare än turister i Gulmarg.

Mannen som säljer skrivmaterial utanför postkontoret hälsar på svenska när han får höra var jag kommer ifrån. Han fick tillfälligt jobb när det stora svenska företaget byggde kraftverksdammen vid Uri. Enligt honom går endast tre procent av elkraften som dammen producerar till Kashmir, resten till andra delar av Indien.

– Ja, ja, vi är alla kashmirier, avbryter tolken irriterat.

Haji, farbror till en av de döda, har berättat om hur de hamnar i kläm mellan de separatistiska mujahedin-krigarna och säkerhetsstyrkorna. De tvingas hjälpa både mujahedin och armén, särskilt med mat,

Enligt tidningen *Greater Kashmir* demonstrerade 15 000 män kvinnor och barn i Chittibandi mot Indien och säkerhetsstyrkorna. Kvinnorna drabbas hårt av konflikten och har väldigt små möjligheter att få sina röster hörda.

tvätt och arbetskraft. När de då hjälper separatistgerillan, så straffas de av armén. Eller av *ikhwanis*, överlöpare, från början kapitulerade separatister som bytt sida och nu kämpar för Indien. De är synnerligen hatade här.

– De kommer och tar vad de vill, och utöver utpressning genom att hota med att annars anklaga oss för att ha kopplingar till separatisterna, hör jag från flera håll.

De massiva, gamla chinaträden står som torn och håller vakt.

– Murarna har växt, bokstavligt talat. Det syns tydligt var de nya tegelstenarna lagts på gamla murar.

Isoleringen har ökat

Gowhar Fazili har startat en ungdomsorganisation, SPACE (*Students Platform for Acquiring and Consolidating Experience*), och lär ut statsvetenskap på Government Women's College i Srinagar. Han berättar att samhället är mycket mer isolerat nu än det har varit. Folk är rädda och osäkra. Unga människor har börjat använda droger i större omfattning.

Aadil och hans läkarstuderande vän sitter på tredje våningen i skuggan av Shankaracharya Hill och planerar en resa. De hoppas kunna åka till New Delhi om ett par veckor. Bara för att få andas ut och slappna av, gå ut på kvällarna när mörkret lagt sig. De berättar hur svårt det är att vara ung i Kashmir:

– Det enda jag ser i min framtid är mörker. Vem vet, i morgon eller i dag, eller dagen efter det, eller om 15 dagar, kanske jag arresteras eller blir skjuten. Av arméns kulor eller någon annans kulor, det spelar ingen roll.

På den smala leriga vägen rör sig folkmassan upp till de längst bort belägna husen, där bergen tycks försvinna in i molnen, sedan ner igen, bärandes på fem sängar. "Hum kya chahte? – Azadi!" (Vad vill vi ha? – Frihet!), ropar de gång på gång. Även kvinnorna är med, liksom barn. De förbannar Indien, förbannar Kashmirs chefsminister **Mufti Mohammed Sayeed**, förbannar media.

"Död åt pressen!", någon kastar en sten och spräcker bilrutan. De vill se mina anteckningar, de vill vara säkra på att sanningen kommer fram. Deras sanning, deras verklighet. Doordarshan, Indiens statliga TV, hade endast gett arméns version av vad som hade hänt; att de hade dödat nio gerillamän.

I Srinagar berättade en man om hur indiska journalister ofta skriver raka motsatsen till vad som verkligen skett. Att "affärrerna är öppna till elva på kvällen". Att "folk är fria och kan göra vad de vill", och

VAND!

FORTS.

att ”invånarna bemöts med respekt av säkerhetsstyrkorna”...

I själva verket stängs allting när det börjar bli mörkt runt klockan sex och folk skyndar sig hem.

En viktig anledning till att den nuvarande delstatsregeringen kom till makten var genom att man lovade föra en politik som gick ut på att läka sår. Man lovade ta itu med de allvarliga människorättskränkningar som säkerhetsstyrkorna gjort sig skyldiga till, och se till att de skyldiga straffas.

– Sedan den nya regeringen tillträdde i november 2002, har den beordrat 35 utredningar av allvarliga brott mot mänskliga rättigheter, men av dessa har endast tre rapporter lämnats in. Ingen har blivit straffad än så länge, säger **Idries Shah** på den oberoende Public Commission on Human Rights i Srinagar.

Tappat förtroendet

Folk har därför i stor utsträckning tappat förtroendet för både regeringen och rättsväsendet; man tror inte längre att rättvisa kommer att skipas.

Massan rör sig mot byns moské. På dess gård ställs sängarna på rad. Det står människor på taken, på vägen utanför; överallt. Talare efter talare skriker sitt budskap in i mikrofonen. Efter varje mening går tusen händer i luften till ett ”Allah-u-Akbar!”

Ryktet att två separatistledare på väg hit har arresterats sprids snabbt. Ilskan mot Indien, som redan är kraftig, får nytt bränsle.

När en i förra valet besegrad kandidat för regeringspartiet Peoples Democratic Party kommer och skall tala, tar ilskan överhanden. Han tvingas fly för livet när den stenkastande hopen jagar honom genom byn.

– Han hade blivit lynchad om ingen hade hjälpt honom undan, säger den lokala journalisten.

Aadil säger att vanligt folk visst vill ha fred, man är trötta på konflikten. Men, säger han, för många har dött för ”*azaadi*” – frihet, för att man ska kunna ge upp nu.

– Minst 80 000 människor har offrat sina liv och vi i Kashmir kan inte glömma dem. Ytterligare 8 000–10 000 har försvunnit i säkerhetsstyrkornas förvar, och lägg därtill alla våldtäkter... Vi kan inte godta en kompromiss efter allt vi förlorat. Vi vill ha fred, men vi står fast vid våra krav på självständighet.

Sigfrid Bengtsson text och foto

FOTNOT: Aasia Geelani som nämns i artikeln omkom nyligen när hon som representant för J&K Coalition of Civil Society besökte Kupwara i samband med att man bevakade det pågående parlamentsvalet. En mina eller fjärrstyrd bomb exploderade under deras bil.

Resa som främling i ett välbekant land

Medan Pakistans och Indiens regeringar kämpar för att lösa sina tvistefrågor, har de två ländernas folk mer gemensamt än de skulle kunna tro. Detta upptäckte den pakistanska författaren Kamila Shamsie när hon åkte för att arbeta i Chennai i södra Indien.

Kamila Shamsie.

tigdom är så påträngande och existerar så nära inpå varandra att till och med en som kommer från Karachi baxnar. Det är helt enkelt så att jag aldrig varit på en så fullständigt obekant plats som samtidigt förmår utstråla en sådan känsla av något välbekant.

Jag visste förstås att Mumbai, liksom Karachi, är en överbefolkad industrihamnstad, med kolonial arkitektur som dominerar vissa delar av staden och att ett avstånd på obetydligt mer än 800 kilometer skiljer dem åt. Men det är något helt annat att konfronteras med faktas verklighet.

Detta slog mig med verkligt eftertryck en kväll när jag satt på den långa verandan till Mumbais gymkhana – nästan identisk med den långa verandan utanför Karachis gymkhana. Medan kvällen föll, kom en sval vind fläktande från havet och förde undan eftermiddagens hetta. I Karachi är något det bästa jag vet att känna hur kvällsbrisen från havet helt förvandlar en het dag. Att upptäcka detta i Mumbai var som att för första gången träffa ett syskon till någon man älskar och att i den främlingens anletsdrag möta uttryck som är en djupt kära.

Men det blir mer underligt. Det var inte bara Karachi som jag blev påmind om i Mumbai. I arkitekturen i några av dess gator var det London. I det hektiska tempot, i det ultra-coolaste av ultra-coola och i geografin som tvingar staden att växa uppåt snarare än utåt, var det New York. Och sålunda fanns det i Mumbai stunder när det nästan verkade möjligt att tro att jag befann mig i en dröm, där de tre städer som jag hade tillbringat fjolåret i hade samlats på en plats. Och att den platsen inte liknade någon av de andra platserna alls.

När man är på en plats som till en del är välbekant, dras ens uppmärksamhet mer än någonsin till sätten varpå den är totalt främmande. Så var det med mig och Mumbai. Statyerna tog mig, till exempel, med fullständig överraskning. Under alla mina resor hade jag aldrig stannat upp och reflekterat över att vi inte har några statyer i Karachi.

Men när jag såg dem som fanns i Mumbai blev jag för första gången medve-